

**FUNDAȚIA ECOLOGICĂ „DIMITRIE CANTEMIR” IAȘI
ȘCOALA POSTLICEALĂ DE ETNOGRAFIE ȘI FOLCLOR
ETNOLOGIE
SECȚIA COREGRAFIE**

Lucrare de diplomă

**Interferența dintre
dansurile populare maghiare și românești
în zona folclorică Ghimeș**

ÎNDRUMĂTOR,

Dr. Vasile Adăscăliței

ABSOLVENT,

Sándor Csaba – Lajos

2002

CUPRINS

1. Introducere
2. Cadrul geografic
3. Descrierea portului popular
 - 3.1. costumul femeiesc
 - 3.2. costumul bărbaților
4. Descrierea dansurilor populare
 - 4.1. dansurile în perechi
 - 4.2. dansurile în lanț
 - 4.3. dansurile feciorești
 - 4.4. dansurile în cerc
 - 4.5. dansurile păturilor sociale mai noi (- dansuri în perechi și cerc)
 - 4.6. dansurile rituale
5. Despre ocaziile de dans
6. Considerații asupra unor elemente care au influențat dansurile din zonă - concluzii
7. Aplicarea principiilor didactice în lecțiile de dans popular și organizarea procesului de predare – învățare a dansului popular
8. Anexe: A. Notele muzicale și descrierea dansurilor în lanț din zona folclorică Ghimeș
B. Notarea grafică a dansurilor din Ghimeș – câteva exemple
C. Poze
9. Bibliografie

1. Introducere

Această lucrare dedic semenilor mei – OAMENII.

Ca copilul să devină OM are nevoie de cunoașterea și recunoașterea acelor norme și legi nescrise care au funcționat în oricare sat din trecut. În oricare sat de pe Câmpia Transilvaniei sau din Bucovina găsim exemple frumoase la întrebarea: Cum funcționează acest sistem? Trebuie trăit între oameni simpli și trebuie înțeles modul de gândire al lor, acest mod de gândire și de comportament (și temperamentul) trebuie transpus în societate și valorificat.

În primul rând se pune problema să creștem oameni, nu etnii. Cel mai frumos exemplu l-am văzut la Trei Fântâni (valea Bicăjelului) când Românul l-a salutat în ungurește pe Maghiar, iar acesta i-a răspuns pe românește. Era ceva absolut normal, natural, democratic dacă vrem. Pe vremea aceea (1996) am observat acest lucru și mi-a “crescut” inima.

Problema se va îngreuna la capitolul tânăr – bătrân (generații), vechi – nou (valori), și la capitolul “diferit”. Dar cum diferă generațiile și valorile lor, așa este și între oameni. Esențial este că toate reprezintă valori. Nu este voie să le comparăm – zic eu, fiindcă sunt valori care au rezultat în urma unor condiții diferite, în medii diferite, în locuri diferite. Importanță are ca aceste valori să fie create cu intenții bune, folositoare (chiar dacă numai sufletului, sau ochiului) omenirii. Menționăm doar că sunt diferite și că reprezintă valori .

Noi – profesorii – lucrăm cu valori, producem valori.

Dar cum pentru a clădi o biserică în stil gotic trebuie să cunoaștem nu numai stilul ca atare, dar până și ostro- și vizigoții; și stilul roman – precedent acestui stil, în clădirea “templului” sufletesc (Unii se pot întreba ce rost are acest discurs în mileniul trei? Le răspund că sunt foarte importante: culoarea, variațiile, combinațiile și tonalitățile – arta. Fără astea omenirea nu are rost.) al copilului este esențial redarea acelor rădăcini culturale fără care ca om matur, nu și-ar cunoaște menirea în societate. Și cultura respectivă este compus din limbă (în primul rând), din cântecele populare, și dansul popular, jocul . Dacă omul matur își cunoaște și își respectă rădăcinile- frumosul, va recunoaște tot ce este frumos (deși diferit). Deci când va asculta un buciom, sau o baladă, sau o poveste de dragoste redată în orice limbă; sau dacă vede oameni dansând diferit, dar profund și cu suflet - fie Ciuleandra, Hassaposervico, Polca, Verbunk, sau dans ritual, dansul focului (la noi Para Focului se numește) la indieni, - va izbucni în lacrimi.

Este ceva ce putea simți Alecei Iagudin când truda lui de toată viața a fost apreciată cu note de 6,00. Așa am simțit și eu. Am plâns, fiindcă a triumfat o cultură, ceva diferit, frumos. Tot

așa am simțit și când am văzut filmul Ana Pavlova, dar și la filmul Ciuleandra, sau Glissando. Aceleași senzații le am când dansez Soufliotusa, Sîrbă, ciardaș de Câmpie sau dansuri Irlandeze. Toate sunt diferite și toate sunt excelente.

S-a întâmplat că unul din dansatorii mei (14 ani avea) în timp ce dansa a început să plângă. După ce ne-am retras de pe scenă unul din organizatori a venit panicat să-l întrebe unde-l doare, dacă este vreo urgență. Răspunsul a fost: *Sunt extraordinar de fericit, dar mi-am amintit de primașul “Șani baci” (Sanyi bácsi), care a murit de un an*, primașul fiind un țigan care a murit cu probleme cu inima, dar un Om care prin muzica și firea lui s-a întipărit în inima copilului.

Pentru mine toate se reprezintă foarte simplu: copii care dansează cu mine să-și cunoască bogăția folclorică, dar să cunoască și să recunoască frumusețea folclorului altor popoare. De fapt aceasta este scopul meu principal de activitate.

Acest subiect nu se poate opri aici, fiindcă văd un fel de leac în dansurile populare, leac care am putea folosi în prevenirea agresivității reprezentate de muzica “ușoară” a zilelor noastre și de DISCOTECĂ. Tocmai din cauză că suntem diferiți, colorați, nu se poate ca să fim tratați ca o “masă uniformă”.

În satul de cândva se învățau dansurile de la o generație la alta. Totul se făcea în masă, comun, dar individul ca atare era recunoscut. Nu erau ore opționale, sau profesori de dans. Fiecare colț de sat și-a dat “maistrul instructor” în persoana unei femei simple sau bărbat. Nu se dădea leafă, nu se scria proiecte de tehnologie, dar copii se luau de mână, și le era natural să danseze. De fapt dansul aparținea de viața normală. Problemă era mai degrabă dacă cineva nu știa să danseze. La 15-16 ani băieții erau la joc, căutau să danseze cu cât mai multe fete.

Băieților de astăzi le este rușine să ieie de mână o fată (să le invite la dans...), fiindcă la 5 - 6 ani, când încă era normal să fie puși în această situație nu li s-a impus acest lucru. Contactul li se pare pur și simplu imposibil, și din cauza asta se simt jenați. Sunt mult mai fragili tocmai din cauză că acest lucru le provoacă tensiuni.

Mă doare să văd că oamenii în loc să se simtă bine – că doară nu costă nimic – au devenit agresivi. Mă simt părtaș la acest păcat fiindcă sunt pedagog, predau de peste 10 ani, și nu văd că în preajma mea lucrurile s-ar schimba în bine.

Trebuie să le arătăm copiilor cum se trăiește frumos, curat, și cum se obțin rezultate cu trudă. Ce înseamnă a te iubi și aprecia atât de mult încât să-ți observi și apreciezi semenii. Să nu te atingi de cea ce aparține altuia, dar să nici nu lași să se atingă de cea ce este al tău sau a altuia.

Respect și curățenie – ca la poarta oricărui țaran.

2. Cadrul geografic

Zona Ghimeș este o zonă aparte a județelor Bacău și Harghita (zonă limitrofă a celor două județe), cu tradiții, datini, dansuri și porturi populare foarte bogate.

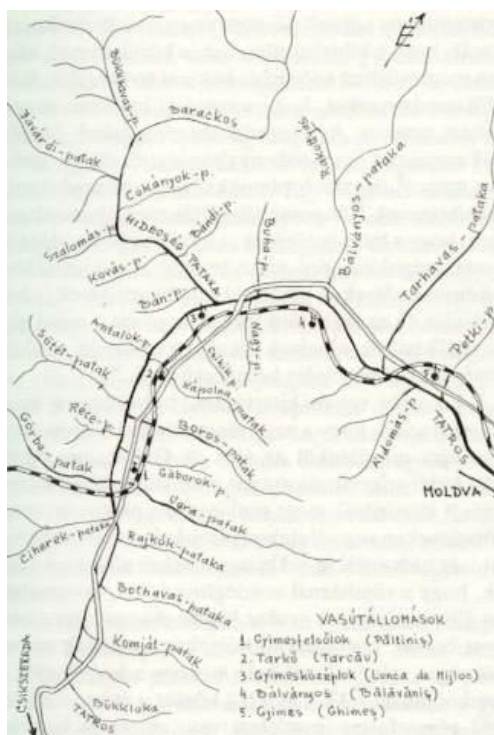
Zona se află în partea estică a județului Harghita, la intersecția paralelei de 46° 35' cu meridianul de 25° 58'E, dealungul râului Trotuș, și pe afluenții acestuia, la distanța de 39 km de la orașul Miercurea-Ciuc, respectiv la 43 km de orașul Comănești pe drumul național 12a, făcând legătură și pe calea ferată pe ruta Ciceu-Comănești între Transilvania și Moldova. Zona este alcătuită din comunele Lunca de Sus, Lunca de Jos, Făget și Ghimeș.

În Depresiunea Ghimeș trăiesc 13.941 de oameni, în sate de formă alungită, risipite în văile laterale, răsfirate pe valea Trotușului.

Depresiunea Ghimeș este o depresiune intramontană, tectono-erozivă, în partea centrală a Carpaților Orientali, străjuită de M-ții Tarcău la N și E, M-ții Hășmașului la NV și M-ții Ciucului la S și V. Este dezvoltată pe o arie de cca 100 km². Este înconjurat de vîrfuri de: 1792m - Vf. Hășmașul Mare; 1551m – Vf. Sălămaș; 1493m – Vf. Viscol; 1664 m – Vf. Grindușu.

Din punct de vedere hidrografic pârâurile aparțin de artera râului Trotuș, **afluenții de dreapta** fiind mai puține: Pârâul Fagului /Bükklokja **afluenții de stînga**: Pârâul Gârbea/Görbe

Pârâul Rajkók
Pârâul Ugra
Pârâul Boroș
Pârâul Căpâlna
Pârâul Csíkik
Pârâul Mare
Pârâul Bilibók
Pârâul Áldomás

Pârâul Réce
Pârâul Negru / Setét
Pârâul Antalok
Valea Rece – Pârâul Iavardi
Pârâul Buha
Pârâul Bartosok
Pârâul Bolovaniș
Pârâul Budaca
Pârâul Tarhavas - Fercuța
Pârâul Petki
Pârâul Sânc

Zona are climat subalpin și montan spre submontan, cu diferențe de temperatură nu prea ridicate (față de zona Ciucului), media anuală fiind de 7,3 C⁰ și precipitații abundente, cu media anuală de 890 mm.

Iată câteva date referitoare la populație:

	Ghimeș-Făget	Lunca de Jos	Lunca de Sus
Maghiari	56,1%	99,9%	98,7%
Români	43,1%	0,1%	1,1%

	Ghimeș-Făget	Lunca de Jos	Lunca de Sus
Romano catolici	59,2%	99,9%	99,9%
Greco catolici	1,5%		
Reformați	0,1		
Ortodocși	39,2%	0,1%	0,1%

	Ghimeș-Făget	Lunca de Jos	Lunca de Sus
Natalitate	15,4‰	11,2‰	6,5‰
Mortalitate	12,8‰	10,8‰	12,5‰
Sporul natural	2,6‰	0,4‰	-6‰

Cu privire la asistența medicală: în zonă sunt cinci medici, din care 1 la Făget, și câte doi la Lunca de Sus și Lunca de Jos; ajutați în total de 15 asistenți, 4 la Făget, 6 la Lunca de Jos și 5 Lunca de Sus. În fiecare comună mai există câte un medic veterinar și câte-o farmacie.

U privire la învățământ: există 23 de grădinițe (7 la Făget, 10 la Lunca de Jos și 6 la Lunca de Sus), 13 școli de clasele I-IV (2 în Făget, 7 la Lunca de Jos și 4 la Lunca de Sius), 10 școli de clasele V-VIII, din care 3 cu limba de predare română, respectiv cu predare în limba maghiară (2) la Făget, 3 la Lunca de Jos și 2 la Lunca de Mijloc. La Ghimeș-Făget mai există o școală profesională (IX-XII) și o școală de handicapați de grad mediu și grav, iar la Lunca de Sus există un liceu romano-catolic.

Ca să arătăm compactitatea, respectiv aspectul risipit al localităților din Ghimeș, apelăm la o formulă,

$$R_{\text{popul}} = [(L-L') * f] / L,$$

în care:

L – numărul populației comunei

L' – numărul populației care trăiește în jurul centrului comunei

f – numărul satelor aparținătoare de comună

Dacă acest număr este sub 2,5, înseamnă că comuna este compactă, între 2,5-5 este mediu, iar peste valoarea de 5 comuna este foarte risipită.

Aceste valor arată la comune următoarele valori: Făget 3,46, Lunca de Jos 6,27 și Lunca de Sus 3,98.

Din punct de vedere turistic zona Ghimeș are un potențial nevalorificat dacă mă gândesc la faptul că există posibilități de valorificare balneo-climaterice ale izvoarelor sărate de pe văile Pleșuvă (Tarhavas), Țiganilor (Cigánypatak), și Bolovăniș (Bálványospatak), iar pe Valea Neagră (Sötétpatak) există condițiile de tratament împotriva durerilor de reumatism.

Modul de viață al oamenilor se leagă de exploatarea forestieră și în principal de creșterea animalelor. Cultura cartofului și a cânepii sunt cele mai răspândite. Se mai cultivă secara, orzul și ovăzul.

Modul de viață și multitudinea de culturi care-l înconjoară a determinat varietatea mare și bogăția portului din această zonă.

Așezarea Zonei Ghimeș în cadrul țării și în județul Harghita

3. Descrierea portului popular

În prezentarea de față vom grupa piesele portului popular după materialul de bază, din care se prelucrează.

3.1 Costumul femeiesc poate fi confecționat din pânză, din lână, din piele și/sau postav (lână). Costumul femeiesc confecționat din pânză este alcătuit din două piese: cămașa și poalele.

Poalele sunt țesute în două ite cu spată deasă, având lățimea de 42-45 cm. Poalele de sărbătoare erau făcute din fire de bumbac mercerizat, denumit local “arnici” , sau din fire împletite din cânepă de cea mai bună calitate. Cele purtate erau lucrate din cânepă sau câlți.

Poalele sunt croite cu clin din patru lățimi, una pentru față, alta pentru spate și două utilizate la clinuri. Poalele de sărbătoare erau făcute din șase clinuri, iar cele de purtare din patru. Clinurile din partea mai lată se așezau unul lângă celălalt, în așa fel, încât poalele să se lărgescă de la talie în jos. Până la răspândirea mașinilor de cusut, fiecare costum din pânză era cusut cu mâna în felul următor: bucățile tăiate se așezau una peste cealaltă, în așa fel, încât o margine să rămână cu un centimetru în afară, pentru ca apoi cu punct de țesut simplu să fie cusut complet. Partea mai lată au întors-o pe cea îngustă și cu punct de tras le-au fixat în așa fel, încât cusutul a ajuns pe dosul costumului. La mijlocul poalei deja cusute s-a introdus o ață împletită, din cânepă, cu ajutorul căreia le-au prins la talie. Poalele de sărbătoare, lângă tiv, au fost înrămate cu ață albă sau galbenă, sau decorate cu puncte “pielea găinii”. La marginea poalelor, din loc în loc, s-a pus și dantelă.

Cămășile femeiești din Valea Ghimeșului se deosebesc de cămășile portului popular maghiar din județ, prin mâneca cusută la gât, care abia ajunge până la talie, și prin faptul că sunt brodate. La lucrul cămășii se folosesc cinci lățimi și jumătate de pânză, două bucăți pentru față, una pentru spate și câte una și un sfert pentru câte o mână. La marginea cămășii se prinde o bucată, lată de o palmă, având aceeași întindere ca și jumătatea lățimii pânzei. Sub braț se introduce o pavă de formă pătrată de 4 cm. Pentru guler, croiesc o bucată din pânză de trei degete lățime, corespunzător mărimii gâtului. Spatele este mai lung decât fața cu 5 – 6 cm (de aceea, pt. că atunci când se apleacă să nu iasă din catrință), iar dacă nu-i suficientă pânza, se completează cu un material diferit, de regulă calitativ mai slab. Uneori se întâmplă ca mâneca cămășii să fie confecționată din giulgiu de prăvălie, denumită “coroană de giulgiu” cu scopul de a ieși broderia cât mai frumoasă. La confecționarea cămășii, prima dată, se brodează mâneca și gulerul. Părțile croite se așează în așa fel, încât să pornească de la gât. Marginile bucăților din față și din spate se prind începând de jos în sus, aici lăsându-se o porțiune de mărimea unei palme deschise. La fel se prind și marginile mâneșilor de jos în sus,

rămânând aceeași deschidere la partea de sus. O margine a mânecii se prinde cu fața, cealaltă cu spatele. Cusute în acest fel fața, spatele și mâneca alcătuiesc o singură piesă. Bucata rotundă din jurul gâtului se încrețește după mărimea gâtului.

Broderia cămășii La cămășile portului popular femeiesc din Valea Ghimeșului mânecile și gulerul sunt brodate. Referindu-ne la mâneci, acestea au trei feluri de ornamente: la jumătatea lungimii se află o cusătură orizontală lată de 3-5 cm, denumită „pană peste cot” ; marginea mânecii se încrețește și se coase cu „lânțeți”, de care apoi se prinde jur, împrejur „volanul” luând astfel un aspect foarte frumos.

Una dintre cele mai frumoase și originale podoabe este cusătura „penei peste cot”. De spendoarea acestui ornament se leagă gulerul cusut cu pană peste cot și volanul. Dintre diversele modele de cusătură cu pană peste cot din Valea Ghimeșului distingem în mod deosebit două : geometrice și florale. De la originalitatea tehnicii de cusut provine denumirea cusăturilor geometrice locale de „punctul pe dos”. Modelul constă în romburi concentrice legate între ele. Decorația introdusă în spațiul dintre romburi dă de cele mai multe ori numele cusăturii penei peste cot: „furculiță” , „steluță” , „zeluță” și „cârlig”. Rândul penei peste cot este realizat la lățimea modelului cu „punctul de țesut simplu” al firelor numărare. Atât numerotarea cât și împunsătura se fac pe dosul materialului. Pe ac se ia deodată un rând, iar după executarea lui în diagonală, împunsătura se întoarce și se continuă apoi brodatul în sens invers.

Ornamentica mânecii cămășii – volănașe. În mod normal „pana peste cot” hotărăște volănașele. Dacă modelul de la început este geometric, atunci volănașul e la fel, dacă motivul este floral, atunci și el devine floral. Se lucrează, deasemenea, cu aceeași culoare și tehnică de cusut, cu singura deosebire, că mărimea penei peste cot este numai jumătate la volănaș, iar modelul la sfârșit este ornat cu ciucuri.

A treia podoabă a cămășii este „lânțețul”. Acesta este format din încrețiturile gâtului cusute întotdeauna cu motive geometrice. Încrețiturile volanului se execută prin împunsătura cu acul a firelor numărare (două fire sus, două jos). După realizarea împunsăturii dealungul lărgimii mânecii se trage firul pentru a se forma încrețiturile. Sub încrețituri, pe dosul materialului se coase un rând cu punctul „ocolul” , care prin tragerea sa duce la dublarea încrețiturilor și la fixarea lor. Valurile încrețiturilor servesc ca volanul și volănașele de la mână să stea frumos distanțate, și cute. După executarea încrețiturilor, partea din față a cămășii se coase cu lânțeți de fire colorate. Lânțețul este alcătuit din cinci pînă la nouă rânduri, denumirile motivelor fiind asemănătoare motivelor „ouălor de paște” și a gulerelor bărbățești, purtând numele de „limba cucului”, „forma șarpelui” etc.

Hainele de lână.

Piese de deasupra celor din pânză se lucrează din lână țurcană. Lână spălată asemănător cânepei se clasifică după calitatea firelor. Din lână scărmanată la darac se trag firele lungi și subțiri, denumite „păr”, după extragerea lor rămânând lână propriu-zisă. Firele „părului” de lână se împletesc la un loc 4-5, subțire și din ele se lucrează apoi catrința, brâul, brânețul, ciucurele, firul răsucit pentru brodat și șnurul împletit. „Părul” din lână nu prea se folosește la culoarea naturală, ci se vopsește în negru, roșu, galben sau verde. Țesătura făcută din acesta se utilizează fără piuare. De altfel, sumanul, gluga, și traista se lucrează din postavul țesut din lână după presarea lui la piuă.

Una din cele mai valoroase piese din lână a costumelor este catrința, făcută dintr-un fir foarte subțire din lână. „Părul” de lână este în majoritate vopsit în negru cu sulfat de cupru sau cu coajă de arin și numai o parte mai mică, în roșu, verde și galben cu vopsele chimiale. Urzeala catrinței este alcătuită din fire negre și țesută în patru ițe. Lățimea variază de la 75 cm la 110cm (depinde de înălțimea femeii pt. care se confecționează). La ambele margini ale catrinței s-a introdus o dungă roșie de 3 cm, încadrată cu 5 – 6 fire roșii și galbene. Această dungă, denumită și „bată” în afară de rolul ornamental pe care-l are, întărește catrința atât la brâu cât și la partea de jos. Bata este mai groasă decât interiorul catrinței, întrucât până când se introduce în dintele de spată 4 – 5 fire înșirate unu lângă celălalt, pentru ea se bagă 6 – 7 fire. Un mod asemănător de țesut îl întâlnim și la ceangăii din Moldova, în special la țesăturile care sunt folosite fără piuare.

Catrința are o ornamentică cu vârste realizate cu ajutorul „punctului de tras”, la fel și ca în zona Trei Scaune, țesătura având dungi întrerupte cu fire. Catrințele se deosebesc după forma dungilor, constituția femeilor, forma dungilor cu fire de metalsau cu ață galbenă, cu „rude mici” și cu „floricel”. Modelele cu linii mici au de regulă dungi roșii, verzi, galbene și mai rar albastre. După două trei împunsături culorile se schimbă, întorcându-se la 4 – 5 cm distanță, o dungă lată de unu, unu și jumătate cm, dintr-o singură culoare. Tonalitatea culorii este mai închisă spre negru.

Catrința se țese în lungime de doi sau doi și jumătate coți (120 – 130 cm) iar la mijloc, la 30 – 35 cm distanță se trage complet în negru. De fapt această parte constituie fundul catrinței. După ce s-a terminat de țesut, se taie și apoi marginile se tivesc, iar la partea de jos se coase cu șnur din fire de lână împletite. Catrințele de sărbătoare ca și cele de purtare sunt la fel, cu deosebire că cele noi se îmbracă la sărbători, iar cele vechi în tot cursul săptămânii (zilele lucrătoare). Când se mărita fata primea 10 – 12 catrințe, acestea ca și cămășile înnoindu-se permanent. Pe parcursul unui an catrința se folosește.

Portul popular se completează cu „*brâul*” și „*brânețul*”. Amândouă piesele sunt făcute din lână, având o lungime de 3m. Brâul are o lățime de 15 – 18 cm și se țese din păr de lână în patru ițe. De obicei firele se nădăvesc în dungi, iar la unu - unu și jumătate cm lățime se schimbă între ele culorile roșu, verde și galben. Capetele brâului sunt țesute în dungi de cca. 70 – 80 cm, iar mijlocul cu o singură culoare, de unde rezultă că la capete este pătrat iar centrul în dungi.

Brânețul are aspectul unei funde late de 3 cm folosind la prinderea pe corp a catrinței. De cele mai multe ori este țesut în dungi cu două ițe fără spată. Spata înlocuiește vătalele având 30 – 40 cm lungime, asemănător fuscelului folosit la țesutul lănceților. Brânețul este țesut cu lănceți și ornamentat cu motive geometrice sau florale. Între modele se constată deosebiri și anume că față de „țesătură cu alesătură” din bumbac, motivul se formează din „urzeală”. Brânețul țesut în patru ițe are modelul „dintelui de lup” a cărui bază e formată din fire de diferite culori introduse spată și bătute apoi cu o singură culoare. Nici el nu se lucrează în întregime și pentru ca să nu se desfacă, la fel ca la brâu, se lasă liberă o parte din urzeală. Mai demult era ornamentat prin tehnica florală a „alesăturii cu ac de cusut”, mai recent însă locul „alesăturii cu ac de cusut” se brodează cu flori. Într-o garderobă există 10 –12 bucăți, unul putând fi folosit timp de 20 – 25 de ani.

Piese din piele.

Peste cămașă se îmbracă ***bundița***. Bundițele sunt lucrate din piele de oaie sau miel de către blănarii locali. Fiecare piesă în parte se croiește după modelul tăiat anterior din hârtie, schimbându-se atât la gât cât și la tăietura mânecii după talia și constituția fizică a clientului. În componența bundiței intră următoarele părți: pieptul, spatele și clinurile. Femeile poartă bundițe deschise dinainte, acesta având brodate atât fața cât și clinurile, spatele rămânând alb. Blănarul, după desenul bundiței realizat în prealabil, o brodează cu lână, cu horoampă și cu ață de mătase. Tehnica de lucru se începe în primul rând cu desenarea liniilor de bază, apoi se realizează ornamentul cu modele geometrice și florale.

Bundițele vechi ca și cămașile au modele geometrice iar mult mai târziu apar motivele florale cu structură geometrică. Spre deosebire de bundița bărbătească pe cea femeiască întâlnim rar flori naturalistice. Motivul de forma a „trei ramuri” ca și șnurul de pe margine cu care au ornamentat fața și clinurile sunt cele mai vechi.

Bundițele de sărbătoare erau bogat împodobite, iar cele de purtare mult mai sărace. O femeie avea trei bucăți, dintre care una de sărbătoare și două de purtat.

În sezonul rece, odată cu bundița se iau și mânecele cu ham . Cele două mânece sunt croite din *postav*, legându-se la spate cu hamul, iar în față cu nasturi. La confecționarea mânecelor cu ham de sărbătoare s-a folosit *postavul* în carouri roșii și albastre, cumpărat din prăvălie.

Femeile înstărite purtau cojocul din piele de oaie cu fond alb, croit drept, modest ornamentat lângă nasturi și piept, împodobit cu câte o floare. Mai nou bundița roșie a luat locul în portul de fiecare zi al bundiței și cojocului.

Hainele de postav

Iarna sau în oricare anotimp când este rece, peste bundiță se ia *sumanul* din *postav*. *Postavul* este țesut din lână neagră în patru ițe. Pentru *sumanul* de sărbătoare se folosește lână de noaten (oaie de un an). După piurare, *sumanul* este croit din patru lățimi de *postav*, tăiate drept, excepție face numai tăietura de la gât. *Sumanul* este prins în față cu ajutorul urechiușelor și al nasturilor. Șnurul sarat este împletit din cinci șuvițe din “păr” de lână, vopsit negru și folosit în acelaș timp la împodobirea îmbrăcămintei. Partea de jos a *sumanului* și *buzunarele* sunt ornamentate cu șnur, iar sub decorația *buzunarului* se introduc panglici de culori diferite (roșii, verzi, albastre). Dacă cămașa și poalele puteau fi lucrate de orice femeie, *sumanul* în schimb nu. De aceea o asemenea ocupație avea cea mai talentată femeie, denumită și “croitoareă” de *sumane*, care lucra asemenea piese pentru toți cei care o solicitau. Femeile aveau trei *sumane*, două pentru sărbătoare și unul de purtat. Până la etatea de 40 de ani ele umblau cu *sumanul* frumos ornamentat cu șnur și panglici, după aceea, între 40 – 60 de ani, rămâneau afară panglicile pentru ca după 60 de ani, ornamentul să lipsească (adică nici șnur și nici panglici).

Sumanul se spăla foarte rar și numai atunci când era tare murdar se înmuia în apă cu usuc, după care apoi se clătea.

Încălțăminte: Până în anii '50 a secolului XX.-lea femeile foloseau drept încălțăminte opincile. Pe laba piciorului ele au înfășurat obielele, iar pe tibie un *postav* alb care era apoi legat strâns cu nojițele. Pe lângă opinci au folosit bocanci, ghete iar mai târziu pantofi. Puține femei au avut cizme, din acestea o singură pereche, care dura toată viața. Partea mai tare de sus a cizmei era ornamentată la gură cu pile roșie.

Încălțăminte purtată în timpul verii se numea “botoși”. “Botoșii” erau croșetați din mai multe fire groase de lână răsucite și erau tâlpuiți cu *postav*. Acest cuvânt *botoși* , este amintit în Dicționarul etimologic din 1736 și 1800 cu înțelesul de “ciorap de lână” și de pâslă.

3.2. Costumul bărbătesc

Portul bărbătesc este mult mai modest decât cel femeiesc, întrucât are o ornamentație mai săracă. Materialul de bază este asemănător celui femeiesc, fiind constituit din pânză, piele sau postav și la confecționarea pieselor se folosește aceeași tehnică de lucru.

Găteala capului

Până la primul război mondial bărbații tăiau părul în față drept, în celelalte părți ale capului îl lăsau să crească până la umăr și apoi îl tăiau de jur împrejur. Bărbații mai în vârstă purtau mustață lungă și răsucită. Actual ei își tai părul după gust.

Vara aveau pe cap o pălărioară mică și rotundă (numită “pălărie ceangăiască”) având una pentru sărbătoare și alta pentru zilele lucrătoare.

Iarna poartă pe cap căciulă. Aceasta este cusută de blănarii locali și este făcută din piele de miel, tăiată cu clin și croită din trei bucăți. Vârful căciulii se îndoaie la mijloc în formă rotundă.

Hainele din pânză

Cămașa se purta atât în timpul verii cât și al iernii, pe când țăarii numai vara, în sezonul rece fiind înlocuiți de cioareci.

Îțarii sunt lucrați dintr-o pânză de 45 cm lățime, țesută din cânepă sau din ață de arnici cu modelul “ozoarei” în patru îțe. Pânza țesută era albită la soare pe iarbă, sau pe zăpadă. Îțarii au fost croiți drept, din două lățimi de pânză. La început se croiesc cei doi craci îngustați spre gleznă, după care cu o lungime de șchioapă (lungime dintre degetul mare și arătător, perfect întinse) se măsoară pentru fundul țărilor, apoi două petece de formă dreptunghiulară și cele două băgături. Aceste bucăți s-au cusut la cele patru colțuri ale fundului, după care au fost prinse la craci. La talie materialul se îndoaie de 2-3 cm pentru “corț” sau “barta” prin care se trage cureaua. Jos țăarii ca și poalele sunt ținute cu “punct de tras” sau cu “paramă”. De obicei țăarii ajung până la gleznă fiind strânși pe corp, iar fața și spatele nu se deosebesc cu nimic.

Bărbații au îmbrăcat cămașa peste țăari. Pânza pentru cămașa bărbătească s-a țesut în două îțe, cu o lățime de 45 cm, din cânepă, bumbac, sau combinat. Cămășile sunt croite drept din bucățile de material cu excepția tăieturii gâtului. La confecționare se taie din patru lățimi cu clin. La cele de sărbătoare se cos șase clinuri, pentru cele de purtare numai două. Gulerul mai demult se lega cu șiret, mai recent se încheie cu nasture. Fața și spatele sunt căptușite până la pava cu o întăritură numită “umeriță”. Tot la fel, se cos din două bucăți “manșeta” și “gulerul”. Din bucățile croite se cos prima dată clinurile și pava, apoi se prind mânecile la subsoară, iar la sfârșit fața și spatele se așează la clin. La cusutul clinurilor se ține cont ca

tăietura în diagonală să se prindă cu cea dreaptă pentru ca în felul acesta să nu se întindă cămașa. Cămașa de sărbătoare este ornamentată cu paramă iar cămășile frumos împodobite au pava și clinul prinse cu căițe în față, la spate și mâneca. Căițele reprezintă un fel de dantelă cu care se prind bucățile. Sunt considerate vechi mânecile largi fără manșetă. Cămășile cu mincișe largi n-au fost îmbrăcate la muncă deoarece îi stânjeneau în timpul activității, pe când mâneca cu manșetă a fost purtată atât în zilele de sărbătoare cât și în cele lucrătore. Mânecile largi sunt îndoite și cusute cu paramă sau punct de tras, cu ață albă și galbenă cu motive geometrice. Mâneca cu manșetă, la lărgimea articulației mâinii este prinsă cu o bandă de 5-6 cm, corespunzător de lungă și se încheie cu nasture sau șiret, brodându-se la fel ca și mâneca largă.

Ornamentul cămășii bărbătești se schimbă după ocazie. Manșeta cămășii de sărbătoare era brodată cu punct de tras cu modele geometrice de cele mai multe ori de structură simetrică. Mâneca cămășii de purtare era decorată numai cu parame și cu forme “pielea găinii”. Gulerul cămășii fie de sărbătoare sau de fiecare zi este ornamentat cu motivul cusutului pe dos. Gulerul este făcut dintr-o pânză șesută foarte des, brodat frumos, și se prinde apoi la cămașa deja terminată.

Mireasa coase un rând de îmbrăcăminte pentru mire și încă una-două pentru sărbătoare. În seara de dinaintea nunții mirele ia de la mireasă îmbrăcămintea sa aranjată în traistă.

Peste cămașă se leagă *șerparul* care seamănă cu brâul și este făcut din piele, având lățimea de 15-20 cm (ornat cu panglici de piele) procurat de la meșterii pielari din vale, sau de la târg.

Piesele costumului popular din piele

Bărbații poartă trei feluri de bundișe fără mâneci: pieptarul alb, bundița liberă și vesta.

Pieptarul și bundița liberă au fondul alb sau brodat și sunt făcute din piele de miel sau de oaie de către blănarii locali. Fața bundiței și clinul sunt brodate, o parte numai cu modele geometrice, cealaltă cu modele florale amestecate. La pieptarul ornamentat cu flori, compoziția decorativă nu se schimbă, ci locul elementelor geometrice este luat de motivele florale.

Bărbații ca și femeile poartă cojoace fără să fie vopsite. Cojocul este drept, asemănător costumului din piele fără guler și este purtat mai ales de către păstori.

Hainele de postav

Toamna, odată cu sosirea sezonului rece, ceangăii din Valea Ghimeșului au schimbat ițarii cu *cioarecii*. Sub cioareci n-au îmbrăcat lenjerie de corp. Mărimea și croiala cioarecilor este la fel ca a ițarilor, diferența constând numai la cusătură. Marginea ițarilor nu este îndoită ca la cioareci, ci se aranjează una lângă alta și cu punct de tras le prind în așa fel încât o margine să continue pe cealaltă. Cioarecii sunt țesuți din “păr” de lână cu spata nr.8, având o lățime de 60-70 cm, țesătură care după piuare ajunge la 45-50 cm lățime. Ciangăii au dat la piuă întreaga grosime a materialului . De regulă, la un moment dat un bărbat avea 5-6 cioareci.

Sumanul a fost confecționat din postav. La sumanul bărbătesc s-a folosit același material ca și la cel femeiesc. Croitul este deasemenea, la fel, numai că la sumanul bărbătesc lipsesc panglicile colorate.

Încălțăminte

Bărbații umblau în opinci cu nojițe făcute din piele de vită. Vara, în schimb, la strânsul fânului purtau “botoși” care erau tălpuiți cu postav. După primul război mondial bărbații au început să încalțe bocanci, iar actual la ițari , dar și la cioareci poartă pantofi.

4. Descrierea dansurilor populare

Dansurile se pot grupa după origine și stil, sau după locul lor în suita de dansuri. Mai există și alte modalități de cercetare, dar eu mă voi rezuma numai la aceste două puncte de vedere.

În nomenclatura (modul de denumire) al dansurilor mă voi rezuma la modul de denumire folosit de băștinași, căutând să traduc denumirile, și să dau denumiri cât de cât apropiate denumirilor românești.

4.1. dansurile în perechi

- 4.1.1. ungurește rar
- 4.1.2. ungurește des
- 4.1.3. de doi purtat
- 4.1.4. de doi în roată
- 4.1.5. ceardaș rar
- 4.1.6. ceardaș des
- 4.1.7. marș de nuntă

4.2. dansurile în lanț: (= heisa – suită de dansuri feciorești dansat în lanț deschis, prins de umăr, alcătuit din figuri simple reluate de mai multe ori pe aceeași melodie, dar numai în direcția opusă acelor de ceasornic.)

- 4.2.1. Heisa normală
- 4.2.2. Corăbiasca
- 4.2.3. Ofițereasca
- 4.2.4. Alunelul
- 4.2.5. Feciorescul
- 4.2.6. Heisa veche
- 4.2.7. Heisa Dealului lung (Hosszú Havasi)
- 4.2.8. Urâțelul
- 4.2.9. Ruseasca din Becaș.
- 4.2.10. * se mai adaugă *Drumul dracului* în unele văi lăturalnice

4.3. dansurile feciorești

- 4.3.1. bărbuncul
- 4.3.2. jumate românescu'

4.4. **dansurile în cerc**

4.4.1. Roata – dans în cerc dansat de femei și bărbați, cu poziția mâinilor ca la hora moldovenească, dansat în amândouă direcțiile

4.5. **dansurile păturilor sociale mai noi** (- în perechi și cerc) **Mărunteluri** – au fost denumite așa din cauza structurii închise și duratei scurte de dans. Se dansează în perechi și în cerc, cercul înaintându-se invers rotirii acelor de ceasornic. Cele zece dansuri sunt alcătuite unul câte unul dintr-o suită de motive simple, dansate la fel de toți participanții la dans. Se dansează mai rar (o dată pe seară), ca o suită de dansuri, dar ordinea dansurilor se respectă întotdeauna.

4.5.1. trei-bătute/háromtappantós

4.5.2. o bătută/egytappantós

4.5.3. șapte pași/ hétlépés

4.5.4. trei roată (denumit și “din Palanca” / palánkai, háromsirülős),

4.5.5. de-a săritul (denumit și “al lui Bălanca” / szökdösős, Balánkáé),

4.5.6. ungurește-n șir/ sormagyaros ,

4.5.7. în pași repezi (denumit și polca talianilor) și desul lui/ gyorslépetű,
taliánpolka és sebese,

4.5.8. pas rar (denumit și moldoveanca) și porca lui (lasúléptető, moldvai és polkája)

4.5.9. nemțescul schiop/ sánta németes ,

4.5.10. târsâitorul/ csoszogató.

*Nemțescul sau “germana” este de fapt valsul dansat de săteni, și are două variante: varianta rară și valsul repede (sau des).

4.6. **dansurile rituale**

4.6.1. dansul urșilor

5. Despre ocaziile de dans

Suita de dansuri la o petrecere (hora satului) în general este următoarea: se începea cu *ceardaș des*, după care urma *ungurește rar* și *ungurește des*. După o scurtă pauză dansul se relua cu *ceardaș des*, urmat de *nemțeasca*, *porca*, și așa numitele *mărunțeluri*. După o nouă pauză au dansat *ungurește rar* și *ungurește des*, *de doi purtat*, și *de doi în roată*.

Dacă era solicitat de flăcăi (și bineînțeles și plătit) lăutarul a cântat *heisa* pentru băieți, respectiv *roata* – aceste dansuri erau dansate de obicei numai o dată pe parcursul petrecerii de o noapte întreagă.

Tot așa și dansurile individuale de băieți (*bărbuncul*, și *jumate românescu*) – dansuri rezervate flăcăilor cu tehnică de dans extrem de dezvoltat.

În trecut era extrem de îndrăgit și foarte mult dansat *ungurește rar* și *ungurește des*, mai nou celor din Ghimeș le place cel mai mult să danseze *ceardaș rar* și *des* (cred că din cauză că primele două dansuri au un ritm mai aparte și cer o mai bună înțelegere a dansului, o tehnică de dans mai avansată – ceea ce în zilele noastre este imposibil din cauza minimalizării ocaziilor de dans).

Muzica este oferită de un primaș, care cântă la vioară și acompaniat de un *gordunist*. Gorduna este un instrument ce ar trebui să joace rolul contrabasului, dar este bătută la ritm, acordat la vioară, dând sunetul re. Vioara este și ea deosebită: are o coardă în plus, acordat la sunetul sol, și amplasată (coarda) dedesubtul corzilor viorii. Când se organiza o petrecere mai mică, vioara era înlocuită de fluier.

Pentru a arăta mai fidel ocaziile de dans vă prezint un grafic și un tabel din care se poate citi ocaziile de dans pe tot parcursul anului.

Din aceste tabele rezultă că ocaziile de dans se leagă în principal de bălciurile sătești sau de cătune organizate cu ocazia zilei sfântului ocrotitor al comunității. Din tabele mai rezultă că aceste ocazii de dans depind în primordial de calendarul religios, dar și de ocaziile de lucru.

În trecut în Ghimeș oamenii dansau în jur de 30-35 de dansuri, copiii de mici au învățat dansurile și la 8-10 ani deja ei dansau la nunți. Existau diferite ocazii de dans pentru copii: organizate de copii, când până și muzica era cântată tot de copii; sau baluri, nunți de copii, case de dansuri organizate de cei adulți pentru copii.

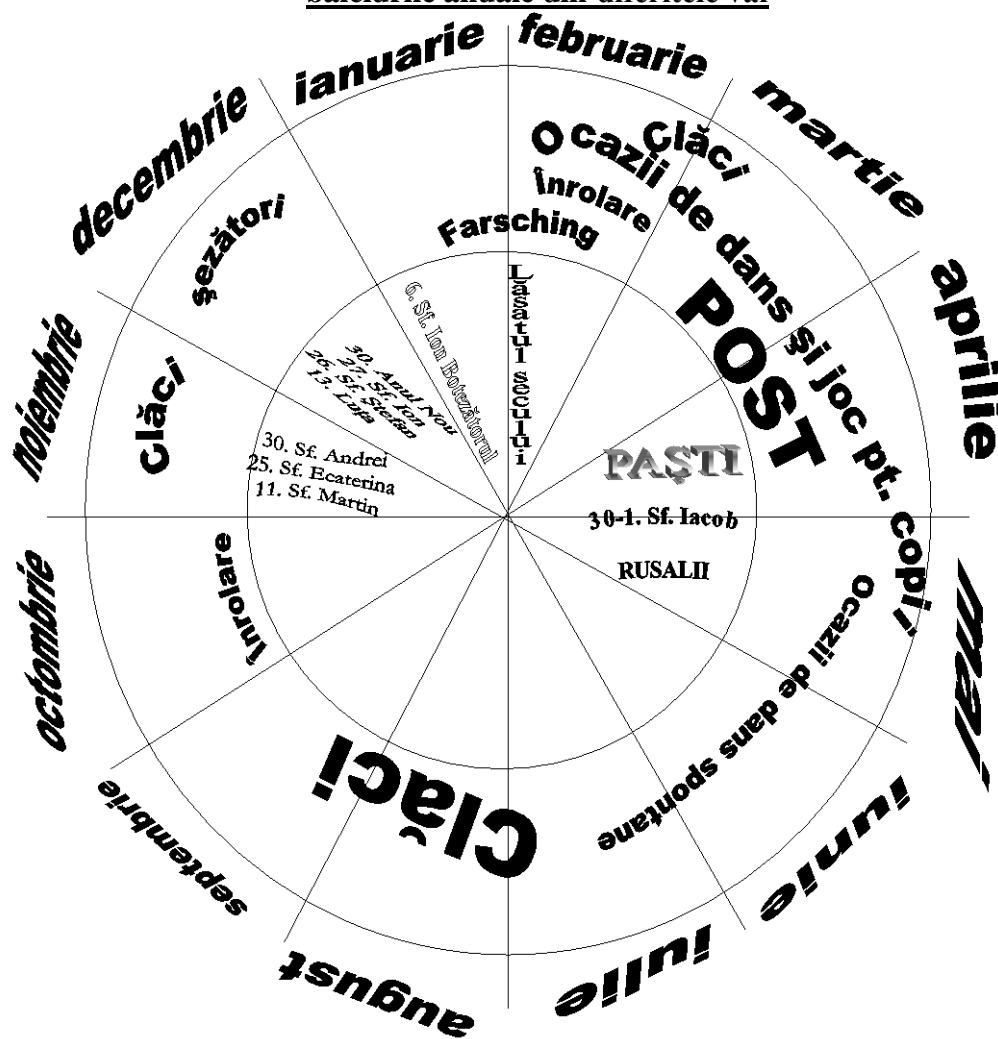
Pentru cei tineri ocaziile de dans aveau funcție dublă: să se distreze, sau era ocazie bună de a face cunoștințe, de a-și alege partenera, iubita. Una din cele mai bune posibilități pentru aceste planuri era șezătoarea. Mai erau clăcile, dansurile la locurile de pășunat vacii- sus pe coastele munților, sau bineînțeles balurile organizate la case.

Erau două feluri de baluri: una la care se invita special, și una la care nu se trimitea invitații – deci toți tinerii puteau veni. Balurile cu invitații erau în special pentru perechile căsătorite.

Erau și baluri speciale numai pentru căsătoriți – nu numai pentru tineri căsătoriți.

Mai existau baluri pentru recruți, balul țiganilor, balul văii- sau al potecii (străzii), balul culesului viței (deși la Ghimeș nici nu este viță de vie).

Ocaziile de dans în decursul unui an calendaristic și
bâlciurile anuale din diferitele văi

1. Valea Rece - 24 aprilie - Sf. Gheorghe
2. Ghimeș - 1 lună după Paști - Ziua Domnului
3. Muntele Iavardi - 29 iunie - Sf. Petru și Pavel
4. Făget - 29 iunie - Sf. Petru și Pavel
5. Banpotoc - 2 iulie- Maica Domnului Secerător
6. Valea Iavardi - 13 iulie - Sf. Anton
7. Comiat - 16 iulie - Sf. Irma
8. Lunca de Jos - 22 iulie - Sf. Maria Magdalena
9. Valea Lupului - 25 iulie - Apostolul Iacob cel Bătrân
10. Clopotul Bejan - 6 august - Schimbarea Inimii Domnului
11. Poiana Fagului- 20 august - Sf. Ștefan
12. Bolovăniș - 1 septembrie
13. Valea Buha - 8 septembrie
14. Lunca de Sus - 19 noiembrie - Sf. Elisabeta

Ocaziile de dans și locul lor calendaristic

Denumirea ocaziei de dans	Participanții	Data								Durata	Sezonul, frecvența	Locul	
		Primă-vara	vara	tomna	iarna	În cursul săpt	Duminica	ziua	seara				Noaptea
Dans pt. copii	Copii de pe o vale	x					x	x			1-2 ore	săptămânal	În grădini
Dans	Pe fiecare vale – tinerii	x	x	x	x		x		x	x	3-4 ore		La casa de dans
Șezătoare	Pe fiecare vale – tinerii				x	x			x		2-3 ore	Iarna aproape zilnic	La case
Clacă	Pe fiecare vale	x	x	x		x		x	x		2-3 ore	După munci	
Balul cânepii Balul cartofilor	Pe fiecare vale – tinerii			x	x		x		x	x	6-8 ore	La sfârșit de toamnă	La casa de dans
Balul cu coș	Oameni căsătoriți				x		x		x	x	6-8 ore	O dată în farsching	La o casă închiriată
Botez	Rudenia	x	x	x	x		x	x	x		3-5 ore		
Petrecere cu ocazia înrolării în armată	Rudenii și prieteni			x	x				x	x	10-12 ore	Februarie, Octombrie	La casă
Nuntă	Rudenie și prieteni	x	x	x	x		x	x	x	x	O zi	Tot anul	La casă
Martin	Pe fiecare vale – tinerii			x					x		3 – 4 ore	XI. 11.	La casă
Ecaterina	Pe fiecare vale – tinerii			x					x		3-4 ore	XI. 25.	La casă
Andrei	Pe fiecare vale – tinerii			x					x	x	5-7 ore	XI. 30.	La casă
De Anul Nou	Pe fiecare vale – tinerii				x				x	x	6-8 ore	XII. 31.	La casă
De Sărbătorile de Iarnă (Farsching)	Pe fiecare vale – tinerii				x	x	x		x	x	8-10 ore	I.6. – lăsatul secului	Casă închiriată, casa de dans
Paști	prieteni	x				luni							
Sf. Iacob	Pe fiecare vale – tinerii	x							x		1-2 ore	IV.30.	La casă

6. Considerații asupra unor elemente care au influențat dansurile din zonă

Oriunde am trăi, orice mod de viață am duce, multitudinea de influențe ne-ar afecta modul de viață, stilul de viață, opțiunile și bineînțeles, modul de gândire. În orice epocă, în fiecare societate aceste influențe sunt permanente.

Omul societății noastre de astăzi trăiește un mod de viață impropriu firii, istoriei, arealului (spațiului geografic). Modul de viață s-a schimbat, s-au schimbat relațiile între membrii familiei, comunităților, relațiile în societate, s-au schimbat și valorile. Din păcate omul de rând este angrenat într-o direcție care-i rupe “rădăcinile”, identitatea. Modul de viață actuală este al **marelui consumator**, ceea ce duce la folosirea de îmbrăcăminte confecționate din materiale sintetice, poluare, Coca-Cola....

Poate că pare șocantă logica acestor șiruri de idei, dar “americanismul” la noi a dus la delăsarea de tot ce este propriu, natural, și de ce nu: adânc caracteristic oamenilor de rând care și-au format cultura, etnografia, folclorul – poporul nostru, “rădăcinile noastre”. Și tot ce s-a format în întregul a multor sute, mii de ani este neluat în seamă și într-o sută de ani este dat dispariției în numele prosperității, a bunăstării. Este oare benefic omenirii ca toți să fie la fel, ca arealul în care trăiesc să fie betonat, locuința lor să fie înconjurată de fabrici ce fumegă, și străzile să fie pline de pungi de nylon, flacoane de plastic, chiștoci de țigări aruncate, reclame pe pereți care te îndeamnă să consumi și mai mult?

Când mă gândesc adânc la aceste lucruri îmi vine să ascult un buciom sau să ies afară, să caut un loc unde nu au pășit numai caprele negre, ursul – unde dacă mă întâlnesc cu vreo turmă de oi, o să trebuiască să mă lupt cu câinii ciobanului, care nu lasă să mă apropii de lumea lor. Lume în care pentru a supraviețui duci o luptă permanentă, depinzi de natură, și-ți duci lupta de zi cu zi observând frumusețile naturii și prețuind VIAȚA.

Da, așa era țăranul de rând: a trăit împreună cu natura, a observat natura, cu ajutorul naturii, și-a consolidat credința în Dumnezeu și în tot ce reprezanta VIAȚA. Și-a format visurile, neîmplinirile, credințele în urma experiențelor avute în natură – a crescut împreună cu natura.

Și-a croit vestmintele populare din materiale obținute din natură, le-a vopsit cu culori naturale, cu metode simple, naturale. A trăit ambient cu natura. Clima, formele de relief, vegetația au determinat modul de viață, vestimentația, filosofia, modul de gândire al țăranului.

Toate acestea – ACEST TOT UNITAR – se reprezintă în portul popular, cântecele și dansurile populare. Dar acestea la rândul lor s-au dezvoltat continuu în urma faptului că omul există numai în societate. S-au dezvoltat și schimbat. S-au schimbat și atunci când din anumite motive anumite pături de oameni au trebuit să migreze schimbându-și modul de viață, sau atunci când au trăit ca vecini cu alte popoare. Chiar dacă limba diferă, modul de viață fiind aceeași, soarta impune să întreajați cu vecinii, să ai un permanent contact. În viața de toate zilele muncești, petreci, înmormântezi împreună cu semenii tăi, indiferent ce limbă ar vorbi. Te duci la târg, vinzi, cumperi, petreci, botezi și iară înmormântezi.

Așa au trecut secole, și țăranul întotdeauna s-a îmbogățit cu ceva nou. De fiecare dată a acumulat ceva îndrăgit de el, și-a tradus după filosofia proprie, a mai modificat, ca să fie folosibil în termenii lui proprii și acest NOU și la știut/crezut propriu. Deci fie vorba de port popular, cântece sau dansuri populare, țărani și-le-au modelat după propriul gust, personalitate și filosofie. De aceea consider că fiecă influență ar afecta folclorul oricărei zone folclorice trebuie să apreciem unicatul, valoarea extraordinară de creație a poporului, forța de a crea după propriul chip.

Analizând portul popular din Ghimeș putem afirma că aceasta s-a născut în urma contactului permanent cu muntele, cu pădurea; foarte asemănătoare cu portul popular al românilor din jur, diferența esențială fiind folosirea diferită a culorilor cu care fac ornamentul vestmintelor.

Dansurile existente sunt foarte numeroase, asta datorită în special multitudinilor de influențe care au modelat, creat bogăția folclorică din zonă. Se poate vedea foarte frumos cum din amonte spre aval se diferă până și modul de a dansa la diferite localități. Deasemenea se poate observa o diferență în modul de dans și pe văile lăturalnice. Aceste comunități aduc aport deosebit la multicoloritatea stilului de dans chiar și în cadrul aceluiaș tip de dans.

Foarte frumos se vede și diferența modului de dans între localitățile/văile unde populația este mixtă – români și maghiari trăiesc împreună. Cum ne apropiem de localitatea Palanca, deja apar și dansuri noi, dansuri care sunt cunoscute, îndrăgite în Moldova: Heisa Drumul dragului; Hore moldovenești, De brâu.

În continuare voi prezenta o altă clasificare, clasificarea după locul de proveniență a dansurilor.

Dansurile se pot grupa după origine și stil, sau după locul lor în suita de dansuri. Mai există și alte modalități de cercetare, dar eu mă voi rezuma numai la primele două puncte de vedere.

După origine și stil dansurile din Ghimeș se pot structura astfel:

Dansuri de origine și stil maghiar

Dansuri de origine și stil românesc

Dansuri de origine și stil central-european

Dansuri de origine și stil maghiar

- Dans bărbătesc : *bărbuncul*
- Dans bărbătesc : *jumate românescu'*

Dansuri în perechi :

- *ungurește rar*
- *ungurește des*
- *de doi purtat*
- *de doi în roată*
- *ceardaș rar*
- *ceardaș des*
- *marș de nuntă*
- *dansul urșilor*

Dansuri de origine și stil românesc

- *heisa* – suită de dansuri feciorești dansat în lanț deschis, prins de umăr, alcătuit din figuri simple reluate de mai multe ori pe aceeași melodie, dar numai în direcția opusă acelor de ceasornic. Conține următoarele dansuri: *heisa normală* , *corăbiasca* , *ofitereasca* , *alunelul* , *feciorescul* , *heisa veche* , *heisa Dealului lung (hosszú havasi)* , *urâtelul* , *ruseasca din Becăș*.
- *Roata* – dans în cerc dansat de femei și bărbați, cu poziția mâinilor ca la hora moldovenească, dansat în amândouă direcțiile.

Dansuri de origine și stil central-european – sunt dansuri în primordial de origine germană preluate de la orașele pe care locuitorii acestor comune le-au vizitat cu ocazia diferitelor bălciuri, târguri, orașe unde fetele s-au dus să câștige un ban ca spălătorese sau ca gospodine la conace. Ele mai fi denumite și dansurile păturilor sociale mai noi (- dansuri în perechi și cerc)

- Măruntețuri – au fost denumite așa din cauza structurii închise și duratei scurte de dans. Se aseamănă cu o suită de polci. Se dansează în perechi și în cerc, cercul înaintându-se invers rotirii acelor de ceasornic. Cele zece dansuri sunt alcătuite unul câte unul dintr-o suită de motive simple, dansate la fel de toți participanții la dans. Se dansează mai rar (o dată pe seară), ca o suită de dansuri, dar ordinea dansurilor se respectă întotdeauna.

Este alcătuit din următoarele dansuri :

1. trei-bătute/háromtappantós,
2. o bătută/egytappantós ,
3. șapte pași/hétlépés ,
4. trei roată (denumit și “din Palanca”)/ palánkai(háromsirülős),
5. de-a săritul (denumit și “al lui Bălanca”)/ szökdösős(Balánkáké),
6. ungurește-n șir/sormagyaros ,
7. în pași repezi (denumit si polca talianilor) și desul lui/gyorslépetű(taliánporka) és sebese,
8. pas rar (denumit și moldoveanca) și porca lui/lasúléptető(moldvai) és porkája ,
9. nemțescul schiop/ sánta németes ,
10. târsâitorul/ csoszogtató.
11. Nemțescul

7. APLICAREA PRINCIPIILOR DIDACTICE ÎN LECȚIILE DE DANS POPULAR ȘI ORGANIZAREA PROCESULUI DE PREDARE – ÎNVĂȚARE A DANSULUI POPULAR

Programul vizează tabăra de copii de clasele a V-a, copii care au o pregătire prealabilă în acest domeniu, fiind avasați în cadrul studierii dansurilor populare.

A. Importanța, locul și sarcinile instructiv-educative ale dansului popular

a. importanța și locul dansului popular

1. Copii sunt incluși într-o activitate culturală permanentă, cu program și orar bine definit ceea ce propune o pregătire conștincioasă și ordine din partea lor.
2. Copii se simt apreciați și importanți în urma activităților lor
3. Copii își cunosc/recunosc cultura populară, – o lume care le va aduce bogăție sufletească – identitatea și-și vor dezvolta personalitatea.
4. Prin combinațiile de mișcări și ordonarea, respectiv memorarea acestora copii vor da randament mult mai bun la alte materii ca la matematică, literatură, gramatică, științele naturii – dat fiind faptul că dansul popular se leagă strâns de folclor, etnografie și natură.
5. Se va contura un permanent interes față de tot ce se leagă de folclor, îndeletniciri populare, meșteșuguri populare.
6. Copii de mic vor recunoaște importanța rădăcinilor, faptul că cultura, folclorul din zona unde trăim este o VALOARE unică în Europa, aportul nostru cel mai de seamă la universalism.

b. sarcinile instructiv – educative ale dansului popular

Deși, începând din anul 1990, munca în cluburile elevilor a devenit mai liberală, fiind posibilă instruirea copiilor talentați, numărul de ore pe catedră s-a redus, totuși se semnalează o decădere de interes din partea elevilor, decădere ce a fost cauzată de lipsa de festivaluri folclorice pe nivel de județ și țară. Fiind organizatorul unei mari festival internațional pot afirma că în ajunul pregătirilor pentru festival se îmbunătășeste aportul fizic și moral din partea copiilor, se semnalează un entusiasm în pregătire și un spirit de concurs sănătos în cadrul formațiilor de copii pe care le pregătesc.

Dansul popular, ca obiect de învățământ, face parte dintre disciplinele care au un rol deosebit în educarea, instruirea și formarea personalității elevilor, care, alături de dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, duce la formarea personalității autonome și creative. După cum este prevăzut în Legea învățământului (1995), articolul 4. învățământul are ca finalitate formarea personalității umane, prin:

- ❖ însușirea cunoștințelor științifice, a valorilor culturii naționale și universale;
- ❖ formarea capacității intelectuale, a disponibilităților afective și a abilităților practice prin asimilarea de cunoștințe umaniste, științifice, tehnice și estetice;
- ❖ asimilarea tehnicii de muncă intelectuală, necesare instruirii și autoinstruirii pe durata întregii vieți;
- ❖ educarea în spiritul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, al demnității și al toleranței, al schimbului liber de opinii;
- ❖ cultivarea sensibilității față de problematica umană, față de valorile social-civice, a respectului pentru natură și mediul înconjurător;
- ❖ dezvoltarea armonioasă a individului, prin educație fizică, educație igienico-sanitară și practicarea sportului;
- ❖ profesionalizarea tinerei generații pentru desfășurarea unor activități utile, producătoare de bunuri materiale și spirituale.

La rezolvarea acestor obiective specifice procesului de învățământ, dansul popular își aduce importante contribuții având un deosebit rol în procesul de instruire și educare în vederea rezolvării sarcinilor impuse de dezvoltarea societății, sarcini care necesită noi orientări și modificări în însăși structura procesului de învățământ, dintre care amintesc:

- generalizarea învățământului primar și gimnazial;
- restructurarea conținutului programelor școlare;
- completarea conținutului instruirii și educației la toate nivelurile de organizare a învățământului prin activități extrașcolare, organizate de școli, cluburi, palate ale copiilor și elevilor, administrațiile județene ale taberelor școlare și bazelor sportive, turistice și de agrement, etc.;
- extinderea sistemului de organizare a revistelor școlare;
- introducerea cercetării științifice și organizarea de sesiuni științifice școlare (se pot efectua cercetări folclorice, lucrări cu caracter folcloric de înalt nivel și de către elevi);
- schimbarea relațiilor profesor – elev;
- asigurarea eficienței învățământului pentru întreaga masă de elevi, prin luarea în considerare a particularităților unor grupuri de elevi sau ale fiecărui elev în parte;

Legătura cu practica este o cerință importantă ce se poate realiza în timpul predării, dar mai ales în cadrul unor activități aplicative.

Astfel sarcinile predării dansului popular eu le împart în două categorii:

1. sarcini imediate

- copii să aibă o poziție corpului corect și să formăm un corp sănătos, frumos la copii
- să contribuim la dezvoltarea simțului ritmului
- să dezvoltăm forța explozivă la copii (aceasta se formează cu precădere până la vârsta de 11 ani)
- să dezvoltăm, să întărim corpul lor prin antrenamentele făcute
- să dezvoltăm spiritul de echipă la copii, capacitatea de colaborare, conlucrare
- să dezvoltăm capacitatea de învățare-memorare la copii prin predarea unor șiruri legate de mișcări, șiruri coregrafice, coregrafii
- să dezvoltăm capacitatea de improvizare la copii
- să dezvoltăm aptitudinea de comunicare cu ajutorul corpului la copii; capacitatea de a juca un rol, de a mima, de a putea exprima stări sufletești cu ajutorul mișcărilor
- să predăm copiilor cât mai multe cântece populare, chiuituri care se leagă de zona folclorică studiată; copii să respecte strict proveniența cântecelor și dansurilor populare învățate și să nu le amestece

2. sarcini de perspectivă

- să se contureze o cunoaștere temeinică a zonei folclorice învățate și cunoașterea locului ei în perspectiva altor zone folclorice
- învățarea unui sistem de maniere care funcționează la sate cu legi nescrise și exista întotdeauna. Aceste maniere duc la îmbunătățirea relațiilor băiat – fată și se învață odată cu dansul popular
- înțelegerea identității și originalității folclorului în general, respectarea purității acestuia, respectarea folclorului altor popoare și interesul față de acestea.
- copii să-și poată exprima opinia în legătură cu unele spectacole vizionate, să-și permită să critice sau să se autocritice
- să privească dansul ca mod de comunicare; să vadă și să gândească în prisma ansamblului, nu numai din propriile puncte de vedere

B. Aplicarea principiilor didactice în lecțiile de dans popular

Pornind de la “Didactica Magna”, în toată literatura de specialitate pedagogică se semnalizează necesitatea unor linii directoare de organizare a activității didactice, linii numite principii didactice.

Majoritatea teoreticienilor din domeniul pedagogiei recunosc în principiile didactice idei orientative de bază pe care se întemeiază organizarea și dirijarea activității didactice, realizarea obiectivelor instructiv – educative ale procesului de învățământ într-o perioadă istorică dată.

Principiile au o mare doză de legitate, deoarece au fost elaborate pe baza unei practici îndelungate și au o aplicabilitate pe o arie largă. Deși principiile exprimă relații logice ale procesului didactic, raportându-se sub acest aspect la legitate, ele nu respectă integral esența acestui proces. Principiile au rolul de a orienta și regla activitatea de organizare și desfășurare a procesului de învățământ în așa fel încât să creeze condiții optime pentru intrarea în acțiune a legilor acestui proces. Principiile stabilesc legătura dintre legile obiective și tehnologia didactică, indicând atât orientarea obiectivelor, stabilirea conținuturilor cât și precizarea strategiilor, a resurselor, metodelor și tehnicilor de realizare și evaluare a efectelor educative.

Principiile didactice sunt categorii metodologice și au menirea de a oferi puncte de reper orientativ și normative pentru acțiunea corelată a tuturor laturilor procesului de învățământ. Aceste principii asigură, dacă sunt respectate, eficiența acțiunii de modelare a personalității elevului, în conformitate cu scopurile educației. Astfel, principiile didactice se cer respectate atât în planificarea obiectivelor și structurarea cunoștințelor, cât și în ceea ce privește selectarea metodelor instructiv – educative și a mijloacelor de învățământ, în vederea organizării, desfășurării și realizării obiectivelor educaționale.

Principiile didactice sunt teze fundamentale, norme generale care stau la baza proiectării, organizării și desfășurării activităților de predare – învățare, în vederea realizării optime a obiectivelor educaționale (M. Ionescu, I. Radu, 1995, pg. 57). Ca număr nu sunt limitate, au caracter general, rol deosebit atât asupra componentelor procesului didactic cât și al formării competențelor și personalității elevilor. Din sistemul principiilor procesului de învățământ, ne vom opri numai la câteva al căror conținut se găsește atât în componentele procesului instructiv – educativ, cât și în cuprinsul disciplinei de dans popular.

Din sistemul principiilor procesului de învățământ menționăm:

- 1.1. Principiul corelării procesului de învățare cu practica.
- 1.2. Principiul accesibilității cunoștințelor și deprinderilor.
- 1.3. Principiul sistematizării și continuității în învățământ.
- 1.4. Principiul intuiției (al corelației dintre senzorial și rațional în procesul de învățământ).
- 1.5. Principiul participării conștiente și active a elevilor în procesul de învățământ.
- 1.6. Principiul însușirii temeinice a cunoștințelor și deprinderilor.
- 1.7. Principiul capacității și individualizării învățământului sau a tratării diferențiate, individualizate a elevilor în procesul de învățământ.
- 1.8. Principiul conexiunii inverse (retroacțiunii) în procesul de învățământ (feed-back-ul).

C. Organizarea procesului de predare – învățare a dansului popular

Analiza științifică a oricărui domeniu de activitate trebuie să fie întemeiată pe teoria cea mai avansată despre domeniul respectiv și să utilizeze, potrivit cerințelor teoriei și scopului urmărit, o metodologică adecvată.

Pedagogia contemporană constată cu o anumită surprindere cât de puțin au stat obiectivele educaționale în atenția cercetătorilor, a administratorilor învățământului și a personalului didactic, cât de rar s-a plecat, în determinarea conținutului sau a tehnologiei procesului instructiv – educativ de la obiective, cât de șterse sunt obiectivele pentru profesorii foarte atenți la ceea ce predau și cum predau și mult mai preocupați de ceea ce vor să obțină și de perfecționarea activității lor pe baza rezultatelor obținute.

Unii educatori au învățat să-și autoevalueze realist propria activitate, în timp ce alții au rămas la nivelul autoevaluării spontane sau empirice. Însușirea tehnicii de elaborare a obiectivelor pedagogice este indispensabilă pentru asimilarea principiilor, a metodelor și a procedurilor specifice didacticii moderne.

În cadrul capitolului referitor la “Organizarea procesului de predare – învățare a dansului popular” vom aborda două aspecte referitoare la:

1. Componentele procesului de învățământ;
2. Obiectivele instructiv – educative ale predării dansului popular;

C.1. Componentele procesului de învățământ.

Noțiunea de învățământ este frecvent asociată cu noțiunea de instrucție și de învățare. Prin noțiunea de învățământ se înțelege, de regulă, procesul de instruire și educare a elevilor conceput și organizat în cadrul instituțiilor școlare.

Instrucția este considerată ca modalitate de informare, de însușire a sistemului de cunoaștere, de dezvoltare a puterii de cunoaștere, de formare a priceperilor și deprinderilor la elevi. Dar noțiunea de învățământ este mai largă. Învățământul este mijlocul principal de realizare sistematică a instrucțiunii și educației elevilor, de formare a personalității. Procesul de învățământ urmărește dezvoltarea integrală a tuturor potențelor psihice ale ființei umane, în timp ce instruirea urmărește cultivarea intelectualului prin actul predării și însușirii de cunoștințe. Procesul de învățământ se extinde și asupra formării conduitei și dezvoltării afectivității, a exersării creativității și a integrării sociale a elevilor. Astfel, principalele componente ale procesului de învățământ sunt:

- a. Obiectivele instructiv – educative;
- b. Conținutul procesului de învățământ;
- c. Tehnologia didactică;
- d. Strategia didactică;
- e. Sistemul de apreciere – evaluare;
- f. Pregătirea profesorului pentru activitatea didactică.

a. Obiectivele instructiv – educative. În ultimele decenii, a apărut necesitatea formulării obiectivelor educaționale, ca verigi intermediare între scopul general al învățământului și activitatea didactică concretă. Astfel, dacă idealul educațional constituie modelul abstract al personalității, iar scopul educațional conturează proiectul de formare a personalității într-o anumită etapă istorică, obiectivele reprezintă o concretizare a scopului, adică indică cu precizie ce se așteaptă să devină copilul sau tânărul ca rezultat al procesului instructiv – educativ. Mai precis, obiectivele definesc felul în care ar trebui să se comporte elevul după ce parcurge o experiență de învățare. Între scop și obiective se realizează o legătură indisolubilă, deoarece scopul poate fi realizat numai prin obiective, iar acestea nu ar avea nici o rațiune dacă nu ar fi raportate la scop.

b. Conținutul procesului de învățământ. Cuprinde un anumit volum de bunuri culturale (științifice, tehnice, sociale, politice, estetice, morale) bunuri accesibile și imperios necesare pe care elevii trebuie să le dobândească în școală sub îndrumarea profesorului. Natura, cantitatea și structura acestui tot cultural sunt socialmente determinate și oglindesc nivelul de interes, de dezvoltare și perspectivă a unei societăți. Conținutul învățământului

cuprinde și o seamă de competențe, abilități, deprinderi și atitudini ce trebuie formate la elevi prin intermediul instrucției, desfășurate diferențiat pe diferite etape școlare. Volumul, natura și structura conținutului didactic depinde de psihologia, nivelul de experiență personală și de viața spirituală a acelorora cărora li se adresează.

Conținutul învățământului este stabilit în planul de învățământ, în programele de învățământ și în manualele școlare.

c. Tehnologia didactică. Este definită de numeroși pedagogi ca fiind: un ansamblu de forme și metode, relații și activități, dispozitive și echipamente, cu ajutorul cărora se vehiculează conținutul de valori spirituale și materiale necesare efectuării procesului de instruire potrivit cu obiectivele educaționale urmărite. În sens larg tehnologia procesului instructiv – educativ denumește ansamblul metodelor, al mijloacelor și al modurilor de organizare a învățării din care educatorul selecționează și structurează elementele necesare proiectării, desfășurării și evaluării activității didactice în funcție de obiectivele pedagogice, de natura conținuturilor și a situațiilor de învățare.

d. Strategia didactică. Este o linie de orientare pe ansamblu și pe termen lung a procesului de învățământ, ea fiind echivalentă cu organizarea unei înlănțuiri de situații de învățare prin parcurgerea cărora elevul își însușește materia de învățat. Strategia didactică reprezintă concret: operația de proiectare, organizare și realizare a unei înlănțuiri de situații de predare – învățare prin parcurgerea cărora elevul asimilează conținutul sistematizat și își formează sistemul de priceperi și deprinderi prevăzut de programa școlară. Fiecare profesor își alege strategia didactică proprie prin intermediul căreia poate atinge în mod eficient obiectivele educaționale propuse.

e. Sistemul de apreciere și evaluare. Se realizează în școală prin intermediul notelor, clasificărilor, calificativelor, etc. Aprecierea rezultatelor instructiv – educative obținute de elev înglobează atât cunoștințele cât și deprinderile, capacitățile mintale, atitudinile față de activitatea de învățare și de aplicare în practică a celor învățate. Aprecierea și evaluarea elevilor se face în spiritul unor norme și principii docimologice.

f. Pregătirea profesorului pentru activitatea didactică. Profesorul trebuie să se pregătească permanent indiferent de experiența pe care o are la catedră. Există părerea greșită că succesul profesorului în ținerea unei lecții este datorat în primul rând talentului său și nu pregătirii pentru lecție și că această pregătire ar fi rezervată profesorilor începători sau suplینitori la catedră. Este adevărat că un profesor cu aptitudini pentru această meserie poate realiza lecții mai bune decât unul fără aptitudini, dar trebuie precizat că aptitudinea nu înlocuiește pregătirea. Măiestria pedagogică poate rezulta însă din unirea acestor componente:

aptitudinile și pregătirea continuă. Aptitudinea didactică se dezvoltă și se formează în cadrul activității susținute permanent și conștient. Desfășurarea unei lecții în bune condiții presupune ca profesorul să se pregătească riguros pentru ea, indiferent de vechimea pe care o are la catedră. Pregătirea unei lecții presupune un volum mare de muncă, munca începe prin studierea programei analitice a clasei la care urmează să se țină lecțiile, apoi este continuată cu cercetarea manualelor, metodicilor, a revistelor de specialitate și a unui bogat material bibliografic.

C.2. Obiectivele instructiv – educative ale predării dansului popular

Angajat în proiectarea științifică a lecției, profesorul trebuie să-și reprezinte în primul rând obiectivele generale urmărite prin studiul dansului popular, să-i identifice scopurile generale la realizarea cărora poate contribui și lecția respectivă.

Scopurile sunt definite ca intenții ce se cer realizate, ce indică de ce se studiază și se învață un anumit obiect de învățământ, o anumită temă sau anumite cunoștințe.

În funcție de scopuri, se stabilesc apoi mijloacele, formele de organizare optime și se aleg instrumentele cele mai eficiente de evaluare.

Scopurile generale urmărite prin studierea dansului popular în școală se structurează într-un sistem complex, ca o ierarhie complexă. Ele pornesc de la achizițiile intelectuale ce implică într-o proporție foarte mare informația pentru a ajunge apoi la capacități intelectuale aflate la nivelele superioare ale clasificărilor obiectivelor dansului, ce indică o dezvoltare calitativă a personalității elevului. Obiectivele cognitive generale vor fi însoțite de obiective din domeniul afectiv și psihomotor, așa cum reiese din prezentarea de mai jos realizată pe baza programei în vigoare.

1. Însușirea și utilizarea corectă de către elevi a unor concepte și noțiuni cu care operează dansul.
2. Posibilitatea de a descrie și recunoaște, după un anumit timp, diferite zone folclorice.
3. Capacitatea elevilor de a încadra corect, într-o anumită categorie dansurile învățate.
4. Capacitatea elevilor de a stabili relațiile cauză – efect distincte în contextul elementelor, aspectelor și fenomenelor de contact între zonele folclorice.
5. Capacitatea elevilor de a deduce liniile majore de evoluție ale unor fenomene studiate.
6. Formarea la elevi a unei culturi de dans ca parte componentă a culturii generale.
7. Dezvoltarea gândirii, stimularea spiritului creator, a dorinței de cunoaștere, formarea unor deprinderi și priceperi utile prin activități de observare și analiză.

Dansul popular poate contribui la dezvoltarea personalității prin stimularea și exersarea următoarelor calități intelectuale ale elevilor:

- spiritul de observație;
- memoria și imaginația;
- judecarea și gândirea, concretizarea prin interpretarea fenomenelor și aspectelor naturale.

Studiile de pedagogie contemporană arată că definirea obiectivelor generale, numai sub formă de scopuri nu este suficientă. Este necesară precizarea obiectivelor care descriu modificarea pe care o dorim, ce indică precis ceea ce va fi capabil elevul să facă la sfârșitul unei lecții sau a unui grup de lecții.

În afara obiectivelor generale, pe clase, teme, capitole, lecții, în proiectarea activității didactice mai intervin două categorii de obiective. Prima se referă la obiective pe domenii comportamentale care se pot grupa la rândul lor în obiective cognitive, afective și psihomotorii. Obiectivele comportamentale acoperă întreaga arie a activității de învățare completă, deoarece, prin realizarea lor, elevii capătă diferite deprinderi psihomotorii, își formează unele capacități intelectuale și își educă propriul lor sistem de valori.

A doua categorie este reprezentată de obiectivele operaționale care trebuie să indice ce anume așteaptă profesorul ca elevul să știe să facă la sfârșitul activității.

Dansul popular în activitatea Clubului Elevilor

Proiectarea activității anuale este menită să ofere o perspectivă îndelungată asupra predării disciplinei,

Realizarea proiectării anuale presupune:

- definirea precisă a scopurilor instructiv-educative urmărite în predarea dansului popular;
- analiza structurii conținutului și delimitarea unităților mari (capitole, teme) și succesiunea acestora în conformitate cu logica internă a disciplinei;
- stabilirea ritmului de parcurgere a materiei, precizându-se numărul de ore atribuit fiecărei unități;
- distribuirea numărului total de ore pe activități de predare-învățare: activități practice, activități de recapitulare, excursii și evaluarea rezultatelor.

În continuare prezint o schemă orientativă pentru întocmirea proiectării anuale și semestriale la dansul popular: *Dansurile din Ghimeș*.

PROIECTAREA ANUALĂ

Clubul Elevilor din Bălan

Disciplina: Dans popular

Profesorul Sándor Csaba

Clasa: a V-a

Semestru	Capitole, teme	Nr. Ore	Obs.
I	Cap.I. Înscrieri. Norme de protecția muncii și PSI. Organizarea grupei	2	La sfârșitul a două săptămâni se organizează balul copiilor împreună cu Șc. Gen din Ghimeș
	Cap. II. Dansurile în lanț – heisa	20	
	Cap. III. Dansurile de doi: purtat și în roată	4	
	Recapitulare semestrială	2	
II	Cap. IV. Dansurile în perechi Ungureltele rar și des, ciardaș rar și des	10	La sfârșitul a două săptămâni se organizează balul copiilor împreună cu Șc. Gen din Ghimeș
	Cap. V. Roata	2	
	Cap. VI. Dansurile păturilor sociale mai noi – Mărunțeluri	28	
	Recapitulare finală	4	

Total 36 ore

26 ore predare- învățare

4 zile lucrări practice

2 ore cu problemele organizatorice

6 ore recapitulare – evaluare

PROIECTARE SEMESTRIALĂ

Proiectarea activității semestriale constă în :

- programarea temelor pe interval de timp;
- stabilirea mijloacelor de învățământ;
- stabilirea unor activități de recapitulare și evaluare;
- stabilirea obiectivelor capitolului.

Prezentăm în continuare o schemă orientativă de proiectare semestrială:

Schema orientativă de proiectare semestrială

Clubul Elevilor din Bălan

Disciplina: Dans popular

Profesorul Sándor Csaba

Clasa: a V-a

Proiectare semestrială – Semestrul I

Nr. crt.	Capitolul	Obiective	Nr. Ore	Perioada de realizare	Mijloace de învăț.	Recapit. Evaluare	Obs.
1	I. Înscrieri. Norme de protecția muncii și PSI. Organizarea grupei	Evitarea accidentelor	2	23-29 IX			
2	II. Dansurile în lanț – heisa 1. Heisa normală 2. Corăbiasca 3. Ofițereasca 4. Alunelul 5. Feciorescul 6. Heisa veche 7. Heisa Dealului lung 8. Urâțelul 9. Ruseasca din Becaș. 10. Drumul dracului	Dobândirea unor cunoștințe referitoare la principalele dansuri feciorești în lanț Dobândirea unui sistem de cunoștințe referitoare la elementul renașcentist în dansul popular, evoluția dansurilor populare sub influența curții domnești medievale	20	1-6 X 7-12 X 14-19 X 21-26 X 28 X – 2 XI 4 – 9 XI 11 – 16 XI 18 – 23 XI 25 – 30 XI 2 – 7 XII	Mijloace tehnice	Evaluare frontală	
3	III. Dasurile de doi: purtat și în roată	renășcentist în dansul popular, evoluția dansurilor populare sub influența curții domnești medievale	4	9 - 14 XII 16-21 XII		Evaluare ritmică	Deplasare la Ghimeș
4	Recapitulare semestrială		2	23-28 XII		Evaluare dinamică orală	

Proiectare semestrială – Semestrul II

Nr. crt.	Capitolul	Obiective	Nr. Ore	Perioada de realizare	Mijloace de învăț.	Recapit. Evaluare	Obs.
1	IV. Dansurile în perechi Ungurelterar și des, ciardașrar și des	Evitarea accidentelor	10	6-11 I 13-18 I 20-25 I 27-31 I 3-8 II	Mijloace tehnice		
2	V. Roata	Dobândirea unui sistem de cunoștințe referitoare la elementul nou adus de acele pături sociale care au lucrat în orașe la începutul secolului XX.	2	10-15 II	Mijloace tehnice	Evaluare frontală	
3	VI. Dansurile păturilor sociale mai noi – Mărunțeluri: 1. trei-bătute 2. o bătută 3. șapte pași 4. trei roată 5. de-a săritul 6. ungurește-n șir 7. în pași repezi și desul lui 8. taliánpolka 9. moldoveanca și porca lui 10. nemțescul schiop 11. târsăitorul		28	17-22 II 24-28 II 3-8 III 10-15 III 17-22 III 24-29 III 1-5 IV 7-12 IV 28 IV- 3 V 5-10 V 12-17 V 19-24 V 26-31 V 2-7 VI	Mijloace tehnice	Evaluare ritmică	Deplasare la Ghimeș
4	Recapitulare finală		4	9-14 VI 16-21 VI	Muzicant	Evaluare dinamică orală	

Schema unui proiect didactic cuprinde în general următoarele:

Disciplina:

Clasa:

Tema: (subiectul lecției):

Scopul:

Tipul lecției:

Obiective operaționale:

- să înțeleagă și să poată explica:.....
- să analizeze:
- să-și însușească cunoștințele referitoare la:
- să execute:

Metode și procedee didactice:

- conversația, demonstrația, explicația, studiul de caz, etc. în funcție de conținutul ce trebuie transmis, de nivelul clasei, de obiectivele stabilite, etc.

Forme de activitate:

- activitate independentă individuală
- activitate independentă pe grupe de elevi
- activitate colectivă în toate etapele lecției

Mijloace de învățământ: scheme, diagrame, diapozitive, filme didactice, folii pentru retroproiector, calculatorul electronic, etc.

Desfășurarea lecției:

Etapa	Timpul	Activitatea desfășurată de profesor și elev	Metode și procedee didactice
Moment organizatoric	2'	Verifică: - prezența elevilor - dacă este materialul didactic necesar lecției Asigură climatul favorabil începerii lecției	
Recapitularea cunoștințelor teoretice	7'	Profesorul cere elevilor: - să recunoască	Conversația euristică, problematizarea, deducția, etc.
Prezentarea (trecerea la lecția nouă)	5'	Profesorul face legătura între problemele discutate în lecția anterioară și cele care vor fi dezvăluite în continuare. Stimulează și trezește interesul elevilor pentru lecția nouă.	Expunerea, demonstrația, problematizarea.
Prelucrarea (lecția nouă)	25'	Profesorul - cere elevilor să..... - explică - demonstrează Sub îndrumarea profesorului elevii execută ...	Problematizarea, conversația, demonstrația. Activitatea independentă sau pe grupe
Fixarea	3-5'	Profesorul - remarcă	Expunere, conversație.
Evaluarea	5'	Profesorul corectează eventualele erori care s-au strecurat în înțelegerea lecției.	Activitate independentă, individuală, explicația.

Proiect de tehnologie (model)

Grupa nr. 9

Bălan

Avansați (cl. aV-a F.)

Data : orele 15,00 - 16,30. Marți, 13 mai 2003

Locul: Sala de dans popular de la Clubul Elevilor și Școlarii

Efectiv: 28 de elevi

Scopul:

- Învățarea aplicării exercițiilor de ritm în dansurile liber.
- Formarea aptitudinii de a combina figurile învățate, de a combina formulele repetate.
- Realizarea introducerii unui stil de dans folosind mai puține figuri, dar combinându-le astfel ca privitorului să - i placă, să atragă interesul și admirația oamenilor.

Mijloace de predare: expunerea, demonstrarea, conversația, predarea, întrebarea, ascultarea, repetiția.

Desfășurarea orei:

1. Se va face încălzirea corpului treptat cu accent deosebit la încheieturi. (mers, alergat, exerciții de gimnastică, exerciții de elasticitate, formule ritmice, figuri de dans ușoare care se leagă de figurile în prealabil învățate.
15 minute
2. Recapitularea materiei parcurse ora trecută și mai înainte pentru a putea face o trecere ușoară la figurile noi din lecția actuală. Repetarea unor figuri care prezintă un nivel mai ridicat de complexitate, sau care se leagă direct cu figuri noi de învățat.
15 minute
3. Repetarea părților de coreografie recent învățate și pregătite. 5 minute
4. Învățarea unor noi figuri – **polca talianilor** (expunere, demonstrație, conversație, repetare). 20 minute
5. Verificare prin sondaj dacă figurile au fost bine înțelese, recepționate
5 minute
6. Introducerea figurilor noi coreografie și repetarea lor împreună cu partea coreografică anterior învățate 15 minute
7. Pentru relaxarea mușchilor - dansuri libere - amuzament, jocuri . 10 minute
8. Controlul prezenței. 5 minute

În cadrul desfășurării lecției, o însemnătate deosebită din punct de vedere pedagogic și psihologic o prezintă în primul rând atenția pe care trebuie să o acorde profesorul momentului organizatoric. O bună organizare a clasei pentru lecție constituie cheia unei bune desfășurări a acesteia până la sfârșit. Acest moment presupune experiență și tact în vederea stimulării și menținerii interesului pentru cunoaștere a elevilor, prin anunțarea problemelor noi ce vor fi studiate în lecția respectivă prin reliefarea însemnătății lor teoretice și practice.

La fel de important este și momentul fixării finale a cunoștințelor, care uneori în practica unor cadre didactice se confundă cu o activitate care vizează exclusiv memoria. Gândind astfel, unii profesori când ajung la “fixarea cunoștințelor” cer elevilor să reia cunoștințele în ordinea în care au fost predate. A pune accentul în fixare pe o reproducere mecanică a celor comunicate de profesor înseamnă o activitate formală.

Ceea ce trebuie să urmărească profesorul în acest moment al lecției este de a-i determina pe elevi să stabilească legături funcționale între cunoștințele însușite în lecția respectivă și altele mai vechi. Este vorba, cu alte cuvinte, de o acțiune pedagogică menită să ducă la constituirea unor sisteme mai largi, mai cuprinzătoare de cunoștințe. Pentru acesta este indicat a-i pune pe elevi în fața unor întrebări care cer elaborarea unor sinteze, sau în fața unor sarcini de muncă individuală, a căror îndeplinire indică stabilirea unei legături organice dintre cunoștințele noi și cele vechi.

Pentru a înlătura unele neajunsuri pe care le presupune lecția în accepția ei tradițională, ca de exemplu: insuficienta activizare a elevilor, apariția unui șablonism în predare, sau unele dificultăți care privesc tratarea individuală a elevilor și altele, este necesar ca lecția să devină o formă suplă, elastică în ceea ce privește structura ei și să se coreleze cu alte forme de organizare a procesului de învățământ, cum sunt: excursiile și vizitele, festivalurile, activitatea pe grupe, formele extradidactice (cercuri științifice, lectura particulară în biblioteci, etc.)

8. Anexe

Pereche din Lunca de Jos

Bătrân din Lunca de Sus

**Nuntă la Valea Rece
(Lunca de Jos)**

B. Notarea grafică a dansurilor din Ghimeș – câteva exemple

1. Jumătate românescu

The image displays a musical score for the dance "Jumătate românescu". It consists of two columns of notation. The left column features a melodic line in a treble clef with a tempo marking of $\text{♩} = 112$. The right column contains a complex rhythmic accompaniment, likely for a stringed instrument like a guitar or a similar folk instrument, characterized by numerous 'x' marks and various rhythmic symbols. The score is divided into several systems, with some systems including a small diagram of a stringed instrument (possibly a guitar) showing fret positions and string plucking patterns. The notation includes various musical symbols such as beams, slurs, and dynamic markings, indicating a highly rhythmic and technically demanding piece.

2. De doi purtat

10/a sz. fonalc-ketős-jártatója (Gyermekszépek)

The image displays a musical score for the piece "De doi purtat". It is arranged in two columns. The left column contains the first system, and the right column contains the second system. Each system consists of a vocal line at the top and a complex multi-staff accompaniment below. The accompaniment includes a grand staff (treble and bass clefs) and several lower staves, likely representing different strings of a 10-stringed instrument. The notation is dense, with many notes, rests, and dynamic markings. A tempo marking of "♩ - 96" is present at the beginning of the first system. The score is written in a standard musical notation style with various clefs and time signatures.

3. De doi roată

4076. 001 123456789101112

— x — = káposzkodó tartva fogás = carrying with clinging

The score for 'De doi roată' consists of a single melodic line in treble clef and three guitar parts. The guitar parts are written with standard notation and tablature. The first guitar part has a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 2/4. The second and third guitar parts are in standard notation. The score includes various musical notations such as slurs, accents, and dynamic markings.

This block contains the continuation of the musical score for 'De doi roată'. It features the same melodic line and guitar parts as the previous block. The guitar parts continue with tablature and standard notation. The score includes various musical notations such as slurs, accents, and dynamic markings.

C. Poze

Petrecere în aer liber – Ungurește des

Peisaj de iarnă din Ghimeș – Valea Rece

Heisa normală – Valea Pârâul Negru – 1979

De doi roată

Heisa Dealului Lung

Heisa Corăbeasca

Nuntă la Lunca de Sus

9. Bibliografie

- ❖ *Acta Hargitensia* – Anuarul muzeelor din județul Harghita
 - Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al Județului Harghita
 - Miercurea - Ciuc, 1980
- ❖ *Dansuri populare din toată țara*
 - Mureș Rădășanu și Iacob Lascu
 - Editura did. și pedagogică-București 1969
- ❖ *Dansurile populare maghiare*
 - Felföldi László, Pesovár Ernő
 - Editura Planétás-Budapesta-1997
- ❖ *Dialecte de dans și tipuri de dans*
 - Martin György
 - Institutul de propagandă culturală, Budapesta, 1970
- ❖ *Dicționar de localități din Transilvania*
 - Editura Kriterion-București-1992
- ❖ *Doine și strigături din Ardeal*
 - Ioan Urban Jarník și Andrei Bîrseanu
 - Editura Academiei R.S.R. -București 1968
- ❖ *Folclor coregrafic românesc*
 - Theodor Vasilescu, Sever Tita
 - Editura Bucureștii Noi-1972
- ❖ *Ocazii de dans în Ghimeș*
 - Tankó Gyula – Pálffy Gyula
 - Lucrări științifice de dans, Budapesta 1992-1993. 117-123. 1993
- ❖ *Pe limba „dansului”*
 - Timár Sándor
 - Editura Püski-Budapesta, 1999
- ❖ *Sistem de notare grafică a dansului*
 - Theodor Vasilescu
 - C.N.C.V.T.C.P. București, 1969